

212

Gjierz

Composet var sujet an daou vreur infam Fanch ha Mathias
 Lhereec, unan oajet a bêvar bloas varmuguent, ha[E]
 equile eus a drivac'h vloas, pere o deus bet ar gueldet
 da larza o zad, d'ar zadorn arse Foar-an-Nec'h
 Montroulez, an 12 eus a vis here 1839.

(203, suite)

Da Dad, da Vam a enori,
 Evit pell-amzer ma vevri.
 4^t Gouic'hemenz Doue.

Vor ton ar Plas'h Libertin.

Bretoned christenien, tostait, me ho ped,
 Da glêvet comz demeus an terru-pla torfet.
 Prestet hoc'h attantion evit selaou explica
 Eur c'hrim euzus meurbet a rai d'an oll crena.

(204)

Doue, Crouer an ên, ar môr hac an douar,
 Penos ellout scrifa euz torfet ger barbar!
 Euz horrol e zeo sônjal penos e zeo daou ruguel
 O deveus coumettet eur c'hrim zo ger cruel!

Spouronet o clêvet comz eus eur muntr ger cri,
 A laqa da grena memes an dud impi,
 Eo gant eur galon mantret hac oll en daelou beuzet
 Eci'k essân disclêrya euz hevelep torfet.

O sônjal marterez va recit a ello
 Serrichout da quentel da yaouanquis va brô,
 E zân da antrepreni dont bremân da recita
 Ar maleur horrerus hac an execrapla.

Euz douanier ancien, hanvet Herve Lhereec,
 O chom en Lerjengar, en commun Locquirec,
 Goude bea serrichet, a veve deus e retret,

Tranquil ha divorc'het, hep nep sourci abet.

(205) An daouzevet devez demeus a vis here,
Vardro nav heur-anter, d'ar zadorn ar beure,
Ec'h êuas e zaou val, hanvet Fanch ha Mathias,
Ha diouc'h-tu eus o zad o daou e clasqjont noaz.

Fanch qerqent eñ devez eur morzol gemeret,
A sco var benn e dad vel eun den counnaret;
Mathias, qer furoret, gant eur pennad geuneuden
A bartach crim e vreur, ar barbar inhuman!

Ne heanont d'astom o zad, an daou barbar,
Qen a veljont ar c'hêz maro var an douar.
Monstrou! n'ho poe-hu get aoun e teuje tãn an êvou
D'ho pulluc'hi eno demeus hoc'h oll grimou?...

Evit dont da zirout nep soupçon enep dê,
E chenchont a zillad d'ho zad ractal neuze,
Hac e hastjont prontamant poulza ar c'horf maleürus
Doun dindan eur goele, o sönjet dont d'en euz.

Gant eur soign ar vrassa e clasqjont effaci
Ar goad a voa stringet dre bêvar c'horn an ty;
Mes Doue ne bermet get ve atao ar c'krim curzet:
Biscoas n'eljont effaç ar goad o d'oa scuillet.

(206) Nosvez memes ar c'krim eñ int eñ em rentet
Eñ eun ty amezec, ellec'h m'int bet chommet
Qer diveat da c'hoari, ma voe lavaret deze
E voa prest êchui ha mont d'ar quër neuze.

Êruet bars er quër, o devez distreinet
O zad var leur an ty, hac o devez sönjet
Mont buan d'ar marchossi da querc'hat ar marc'h qerqent
Da zamma o victim, ha mont gantãn eñ hent.

Forcet o deus o c'hoar neuze dre bep gourdrous,
Da zerc'hel brid ar marc'h ha dioual d'ober trouz,
Ar plac'hic paour spouronet, rac aoun da goll e bue,
E devez bet ranqet senti eñ oll ourte.

214

P' o deus stlapet o zad var quem an aneval,
 O deus e gunduet dre hentchou tro ractal;
 Mes rentet etal eur poull, a zo hanvet Poull-ar-Vran,
 E stlapjont en e greiz o zad paour hep nep doan.

Sonjal a rent, hep mar, pa deujet da gavet
 Corf o zad, gant dillad hep nep tarch goad ebet,
 E credjet e voa coet dre accidant er plaç-se,
 Hac e voant tranquil bras o daou var quementse.

Tud eus a Locquirec, er chasse dre eno,
 En em gavas soudan etal ar c'horf maro;
 Mes an dillad a zougue hac e stat qez horrerus
 O miras da anaout ar paour qez maleirius.

(207)

Mont a rejont gant hast ha carquet a spouron
 D'ober d'an Autrou Mèr o zeclaration.
 Ar justic a Vontroulez qerqent a zo bet galvet,
 Hac a zo hep dale var ar plaç n'em rentet.

En eun ty en qichen ar c'horf zo deposet,
 Ha qerqent vel neuze ma voe anaveet,
 Voë douquet da Rosampoul, en ty elec'h ma chomme,
 Evit, hep dale fell, en enteri goude.

Breur an tad maleirius, deiz an entëramant,
 O sellet gant horrol ouz e zaou niz mechant,
 A lavaras ferm deize: « C'houi eo oc'h eus en lazet!...
 » Anzarit, muntrerien! anzarit ho torfet!... »

Evel pa vijent bet scoët gant tãn an êe,
 E criën o izili: Dorn Doue o brêve.
 Anzar a rejont ractal o c'hrim spontus var ar plaç:
 Horrol a rent d'an oll ... ha peb calon a selaç.

Qement a rent a eüs d'an oll a voa ene
 N'ellet nemet gant spont teurel eur zell varne.
 Biouc'h-tu e zint qemeret eno gant an archerrien
 Ha liamet gant soign o daou gant eur gorden.

(208)

Unan a voe sammet eus a zillad e dad,

Pere voa treantet dre oll demeus a voad ;
Ha var e benn d'equile d'or ar gambr, goadee ive,
A voa laqet qerqent evit digass gante.

Er stat-se voent cunduet da brison Montroulez,
Hep na zisqueuzent mann, nep glac'har na nep mez ;
An oll bobl a zirede da velet an daou monst-se,
Pere voa argarvus da guement o zelle.

Goude voe cunduet an daou vreur criminal
Evit interroji dirac an tribunal.
Na presanç ar barmerien, nac ar bobl a voa ene,
Ne rent effet ebet var an daou vuntier-ze.

Testou zo selouet hac o deus discleriet
Gant ar brassa sclerder circonstanç an torfet :
Presentet voe diraze an dillad, an nor leuq-voad,
Hac ec'h anavejont an nor hac an dillad.

(209) O c'hoar memes, o c'hoar e deveus discleriet
Penos abey diou vech o devoa bet esset
Gant poeson rei ar maro d'o zad, mes hi ampechas,
Duz en rei da eur c'has, pehini a varvas.

O velet gementse eus a destou pratant,
N'o deveus get allet tevel, an daou dyrant :
Breuet dindan pouez poumer a guement a breuennou,
O deus ranget o daou hanzar o oll grimou.

Da Guemper int casset d'ar prison criminal ;
Mes n'eus get bet allet dont d'o barni raetal.
Eur pennad mad a amzer int bet chomet er prison
Gent ma voe prononcet o c'hondaonaton.

Epad pèvar devez e zeus bet odianç,
O tebatu 'n affer, gent prononç ar setanç ;
Mes d'al lun, trizec ebrel, an tribunal assamblet
A deu da brononci var an daou accuset.

Ar jureed qerqent a zo en em dennet
En o c'hambr a quzul, evit en em glèvet ;

Hac oll eno unanet, ezint en em quendrec'het
E voa 'n daou vreur Lhereec autoret an torfet.

Souden int antreet er zal a odianç :
Den na finve a grenn, an oll a ré silanç.
President eus ar jury, e zorn des var e galon,
A ~~voa~~ er feçon - m'ân e zeclaration :

(210)

« Dirac crouer an ên ha dirac an oll bed,
» Sa, 'n daou vreur Lhereec zo coupabl disclêriet. »
Ha qerqent ar barnerien a zo bet en em glêvet,
Dent prononç ar setanç gant spouron depordet.

Ar president a lez a zav prest en e za,
Hac a brononç neuze ar setanç terribl-mâ :
« Fanch ha Mathias Lhereec, ho taou e zoc'h condaonet
» D'ar boary eus ar maro evit ho coal dorfet. »

An autrou president a c'houlen digant
Hac int o d'oa eun dra da lavarret var ze.
Ar mab hena a respont gant calz a dranquilité :
« Autroue barnerien, ouzomp ho pet true. »

Gouennet voe digant ar breur ar yaouanç :
« Piou a lazas ho tad ? Anzavit se amâ.
» — Me eo a meus e lazet ; gant va morzol e seën
» Var e benn, vit gentoc'h e ziscar ma eljen .

» Hac evit va zicour, va breur en assomme
» A daolion qeuneuden, vit en lazga ive.
» Cetu petra a rejomp eno hon daou, var ar plag
» Hac er stlapjomp er poull, prest goude ma varvas. »

(211)

Nac eur seul merc a queuz, nac eur seul daglaouen
Ne zisqueus nep eston enne o daou a grenn ;
Ofer tranqil e seblantent vel n'o dije commettet
Nep offanç na nep crim en andret dey abet.

Piou a elfe donet da zonzal, hep spouron,
Peguen angravet voa ar c'hrim en o c'halon ?
Nebent goude m'o devoe clêvet o arret qer cri,

E voant o daou joais er prison o c'hoari !

Da Vontroulez e vint digasset da receo
Eur maro horrerus dre zaouarn ar bourres,
Vit satisfia da justiq eus an dud hac a Doue :
Pa vezint en stat vad aroc coll o bue !

Daou vis goude prononç o c'hondamnation
Eo approuvet ar vurm el lez cassation.
D'ar bêvar varnuquent gouere en Montroulez êruet,
Da brison Cre'h-Joli int o daou cunduet.

(212) Antronos, d'ar zadorn, var ar bord da greiz-de,
E zint bet cunduet var ar Pave-Neve,
En pelec'h e voa savet ar chaffot tost da Dy-Geer,
Ar chaffot horrerus d'ober fin d'o mizer.

Soudarded, archerrien, a voa endro eno,
Hac eur bobl niverus direded divardro ;
Daou vêleg eus a Guemper (1) a exorté an daou vreur
Da zônjal en Doue en o divea heur.

Rentet en triaon 'r chaffot, ar breur ar yaouanca
A bign d'en em livra d'ar maro da quenta.
Ne lavaras get eur quer gent receo an tol marvel ;
En em rôet e voa en oll d'an Eternel.

E vreur, troet e quein d'an instrument fatal,
Pa velas goad e vreur, a gommanc da grial :
« O Doue ! goad va breur paour eo a velan o ruilla !... »
« Pardon ! pardon, Jesus ! er moment terrubl. mâ !... »

Pa voe var ar chaffot, e tistrias neuze
Diouz ar bobl niverus voa consternet ene,
Ha mantret gant ar glac'har a dreante e galon :
« Christenien ! diouz Doue goulennit demp pardon.... »

Gent monet d'ar maro, an daou vreur criminel
En em strinc d'an daoulin aroc dont da vervel,

(1).- An Antrone Lucas ha Naissant.

O poapat d'ar grucifi gant eur glac'har ar vrassa ;
Eun drue voa güelet an daou maleürus-mâ.

(213)

An daou vêleg neuze a deu da bocat dê,
En eur o exortâ da zônjal en Doue :
Gergent int en em livret eno neuze d'ar bourreo,
Hac en tol a greiz,-de e voant o daou maro.

Tri vourreo a voa deut evit an daou Lhereec :
A Guemper, a Voened, hac eus a Sant-Briec,
Evit disgeuz ar vrader demeus eur c'krim gen impi,
Ha d'ober d'an dud fall a bep contre fremi.

C'hoec'h vloas ha daou-ugent zo ne voe get tarchet (1)
Hor c'haer a Vontroulez a boan maro ebet.
Regettomp digant Doue na vo güelet birvigen
Eun arvest ger spontus en hor c'kreiz, christenien.

Daoust peguer eo an daou vreur muntrerien,
Lavaromp eur Bateer evite, christenien,
Vit ma plijo da Doue caout truez eus o eneo,
Ha d'o receo en graç en pales an êvou.

Reflexionou.

Eun devez eus a gaon hac a dristidiguez
E zeo an deiz eürus ma voe en Montroulez
Savet ar chaffot enni evit lemel o bue
Digant daou vizgerabl, christenien goucoude.

(214)

Pell da vont da sellet ouz eun arvest ger cri,
Oh! christenien, hastit d'en em denna d'ho ty :
Eno, ho calon mantret, digant Doue regettât
Ma vo Breiz da vigen a bep crim preservet.

Mar fell d'ec'h asista da fin eur c'kriminal,
Ra vezo gant encres, nonpas gant joa brutal :
Lassoni d'an oll grimou, mes truez d'ar maleürus ;
Ze eo a dle sônjal güir vugale Jesus.

(1).- Hochard, pehini a voe laqet d'ar maro er memes plas, en pehini a veler ty caer en
A. Mahé, vis a vis da bazinier ar rivier bras.

Mes c'houi, tud didruerz oc'h eus bet ar galon
 Da reded da velet eur seurt punition,
 Ne z'ont qet eo eur gouel a brepar dec'h ar justiz
 Pa ra executi eun hevelep suppliz.

Sellit gentoc'h a ze ar mercou imposant
 A quemer ar justiz sbars eur seurt momant !
 Sellit demeus ar beleg dre nerz ar religion
 Oc'h ober d'an daou vreur caout geuz en o c'halon.

(215) Ar gardou, tro vardro, a zisqez dec'h ive
 Peguen terrubl e zeo an arvest euzus-se :
 All anfin a ra douja otorite al lezen
 Hac ar fin horrens a vue fall an den.

Diouallit da gavut geuz bars en amzer da zont
 Da vea bet quelet eun arvest leun a spont.
 Goulennit digant Doue gant eur galon penetret
 Ma vo hor bro quer Breiz exant a bep torfet.

Mar boe calonou yen capabl da vea test,
 Hep dont da scuill daelou diouz gen horruhl arvest,
 Voe ar gonsolation da velet en ilidou
 Christianien o hirvoud ouz treid an auterion.

Enor d'an daou v'leg o deus bet ar gourach
 D'asista an daou vreur entro pad o beach,
 Erit inspira deze santimantchou a gristem,
 Hac implori Doue d'o divea termen.

Tadou, ha c'houi, mamou, disqit d'ho fugale
 Heuill gant ar swign vrassa Hourc'hemenou Doue ;
 Ha ra vo en o c'halon angravet erit bigen
 Ar bevere artilc demeus e c'hourc'hemen.

(216) Oc'h enor hon tadou hac ive hor mamou,
 Ec'h adoromp certen Jesus-Christ, hon Autrou,
 En deveus bet ordrenet eun dra zo qer naturel,
 Pini dle bea qer atao da bep biguel.

Tec'hit an nosvezion ha goal gompagnunerz,

220

Ha ne heuillit nemet tud carquet a furnez;
 Bet fidel, hed ho tue, hep manc, d'ar Religion,
 Hac e vezot eürus er fonç eus ho calon.

Eur gundu vad a ra bepret enor d'an den,
 Hac a zo testeni demeus ar giür gristen.
 Bevomp en doujanç Doue, da zepart mont da repos
 Gant hor Zalver Jesus en gloar ar Barados.

Pater. Ave. De profundis.

A. Lédan.

(Vol. VII, p. 203-216.)
 strophes non numérotées.